

ใบความรู้ เรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านเนื้อหา
หน่วยที่ ๒ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดีด้านเนื้อหา
รายวิชาภาษาไทย รหัสวิชา ท๒๑๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

วรรณคดี คือ ผลงานสร้างสรรค์ที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี มีศิลปะในการประพันธ์ ให้คุณค่าควรแก่การศึกษา มีการอ่านสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

การวิเคราะห์ คือ การแยกแยะรายละเอียดองค์ประกอบต่าง ๆ ศึกษาภูมิหลังประวัติที่มาของเรื่อง ประวัติผู้แต่ง เนื้อหา เรื่องราว การดำเนินเรื่อง ตลอดจนลักษณะนิสัยของตัวละคร

เนื้อหาวรรณคดีไทย

๑. วรรณคดีศาสนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างศรัทธาและสั่งสอนให้ผู้อ่านเข้าใจสาระหลักธรรมของศาสนา เนื้อเรื่องมีหลักธรรมของศาสนา เนื้อเรื่องมีทั้งที่นำมาจากคัมภีร์ศาสนาโดยตรงและที่นำเค้าโครงหรือแนวคิดของศาสนามาผูกเป็นเรื่อง เช่น ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ไตรภูมิพระร่วง สามัคคีเภทคำฉันท์ ธรรมมาธรรมะสงคราม ฯลฯ

๒. วรรณคดีสุภาพิตคำสอน แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางให้ผู้อ่านนำไปประพฤติปฏิบัติ โดยมีเนื้อเรื่องส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมทางศาสนา เช่น สุภาพิตพระร่วง โคลงโลกนิติ ฯลฯ

๓. วรรณคดีขนบประเพณีและพิธีกรรม แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ เป็นบทที่นำไปใช้ในการประกอบพิธี มีเนื้อหาและการใช้ภาษาที่ไพเราะ สร้างอารมณ์ให้รู้สึกถึงความศักดิ์สิทธิ์ของพิธี เช่น กาพย์เห่เรือ ลิลิตโองการแข่งน้ำ มหาชาติคำเทศน์ หรืออีกลักษณะหนึ่ง คือ เนื้อหาให้รายละเอียดเกี่ยวกับพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีสิบสองเดือน โคลงพระราชพิธีทวาทศมาส ฯลฯ

๔. วรรณคดีประวัติศาสตร์ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาสงคราม การสดุดีวีรชนที่กล้าหาญและเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง เช่น ศิลจจารึกพ่อขุนรามคำแหง ลิลิตยวนพ่าย ฯลฯ

คุณค่าวรรณคดีด้านเนื้อหา

คุณค่าวรรณคดีด้านเนื้อหา ช่วยให้เป็นความสำคัญของการศึกษาวรรณคดีโดยอาศัยการดำเนินเรื่องหรือแนวคิดเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์วรรณคดี เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง การดำเนินเรื่องในเนื้อหาเป็นส่วนที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวทั้งหมด ทั้งสอดแทรกแนวคิดและกลวิธีในการดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านได้ใช้มุมมองความคิดพิจารณาเรื่องนั้น ๆ โดยผู้อ่านอาจมีทัศนะต่อเรื่องแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสนใจของผู้อ่าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่จะทำให้เกิดการพัฒนาความคิดและเสริมสร้างจินตนาการ ช่วยยกระดับความคิดและจิตใจของผู้อ่านให้สูงขึ้น การวิเคราะห์คุณค่าด้านเนื้อหา สามารถวิเคราะห์ได้ในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

๑. ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี สภาพสังคม การเมืองการปกครอง การดำรงชีวิตของคนในสมัยนั้น ๆ และความรู้อื่น ๆ เช่น

เมื่อน้อยให้เรียนวิชา ให้หาสินเมื่อใหญ่

(กาพย์พระไชยสุริยา : พระสุนทรโวหาร)

จากคำประพันธ์ข้างต้น สอนทำอะไรให้เหมาะสมกับวัย จึงจะสำเร็จประโยชน์ และมีความเจริญรุ่งเรือง

๒. ได้รับประสบการณ์ กวีถ่ายทอดประสบการณ์ที่เกิดจากการมองโลกอย่างกว้างขวางและลุ่มลึก จากประสบการณ์ส่วนตัวของกวีได้กลายเป็นประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้อ่านกับกวี ผู้อ่านได้รับประสบการณ์จากการอ่านงานของกวี ดังคำประพันธ์

เมื่อเคราะห์ร้ายกายเราก้เท่านี้ ไม่มีที่พสุธาจะอาศัย
ล้วนหนามหนีบเจ็บแสบคับแคบใจ เหมือนนกไร้รังเร่อยู่เอยกา

(นิราศภูเขาทอง : พระสุนทรโวหาร)

บทกลอนตอนนี้สุนทรภู่ได้ถ่ายทอดความทุกข์ว่าคนเรามีร่างกายเล็กมากหากเทียบกับพื้นแผ่นดินซึ่งกว้างใหญ่ แต่เมื่อถึงคราวตกอับ กลับไม่มีพื้นที่จะอาศัย

๓. เกิดจินตนาภาพ ผู้อ่านเห็นคุณค่าในความงดงามของวรรณคดีทำให้เกิดความประทับใจ และรับรู้ความคิดที่แปลกใหม่ เป็นกระบวนการที่ให้ความละเอียดโดดเด่น และให้ผู้อ่านได้สร้างความคิดตาม ซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคน ผู้อ่านเกิดความคิดจินตนาการกว้างไกลและประเทืองปัญญา

ทับทิมพริ้มตาตุร ใส่จานดูจุ่มเม็ดพลอย
สุกแสงแดงจกัย้อย อย่างแหวนก้อยแก้วตาชาย

(กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน : พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย)

ในตัวอย่างนี้ กวีทรงใช้ความเปรียบที่เรียกว่าอุปมาคือเปรียบเหมือน หมายความว่าทรงเปรียบเนื้อทับทิมที่แกะเป็นแต่ละเมล็ดแล้วจัดใส่จานว่างดงามเหมือนพลอยทับทิมที่ห้วแหวนก้อยของนาง

๔. พัฒนาจิตใจผู้อ่าน วรรณคดีต่างๆ มีเนื้อหาสาระ เรื่องราวสนุก อ่านแล้วสบายใจ สามารถกล่อมเกล่าจิตใจให้อ่อนโยน ให้ข้อคิดคติธรรม อีกทั้งสอนให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างสรรค์ จรรโลงใจให้เกิดกำลังใจยามที่ท้อแท้

ห้องค์ฐานรานราวถึงแก้วแฉก เผยอแยกยอดทรวดก็หลุดหัก
ไอ้เจดีย์ที่สร้างยังร้างรัก เสียดายนิกนิกน่าน้ำตากระเด็น
กระนั้นหรือชื่อเสียงเกียรติยศ จะมีหมดลวงหน้าทันตาเห็น
เป็นผู้ดีมีมากแล้วยากเย็น คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น

(นิราศภูเขาทอง : พระสุนทรโวหาร)

จากคำประพันธ์สุนทรภู่มีสอดแทรกข้อคิด คติการดำเนินชีวิต และช่วยยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้ปฏิบัติตนไปตามแนวทางที่เหมาะสม ดังปรากฏในบทกลอนตอนหนึ่งซึ่งมีเนื้อหากล่าวเกี่ยวถึงเรื่อง โลกธรรม ๘ ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยกล่าวถึงเรื่องชื่อเสียงเกียรติยศ เมื่อมีรุ่งเรืองก็มีเสื่อมได้เป็นธรรมดาจึงควรมองโลกอย่างเข้าใจว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นอนิจจัง